

ВПЛИВ ПРОЦЕСУ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ НА ЯКІСТЬ НАДАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ ТА ПРОВАДЖЕННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СФЕРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Найвищим рівнем взаємозв'язку між явищем інтернаціоналізації та поняттям якості надання освітніх послуг і провадження дослідницької діяльності у сфері вищої освіти є те, що інтернаціоналізація виступає каталізатором покращення якості вищої освіти загалом, тобто підвищення якості є ключовою метою кожного національного закладу вищої освіти, уряду, активностей та програм з інтернаціоналізаційною спрямованістю, що реалізуються та фінансуються міжнародними розробниками політики у сфері вищої освіти. Як наслідок, в якості імовірної гіпотези статті окреслюємо тезу, відповідно до якої імплементація чи інтенсифікація процесу інтернаціоналізації у сфері вищої освіти викликає відповідні якісні зміни у всіх трьох компонентах сфери вищої освіти – освітньому, дослідницькому, адміністративному. Серед завдань статті називаємо висвітлення питання прогнозованих результатів щодо покращення показників якості у сфері вищої освіти за умови реалізації національними закладами вищої освіти та профільними міністерствами політики інтернаціоналізації в контексті Європейського простору вищої освіти. Національний контекст представлено крізь призму того, що в Україні інтернаціоналізація вищої освіти частково підтримується фінансовими надходженнями від держави в сподіванні того, що інтернаціоналізація забезпечить додаткову прибутковість національної системи вищої освіти. Водночас практично відсутні інструменти для збору підтверджувальних фактів того, чи правильно використовуються такі інвестиції. Окремими питанням дослідження окреслена теза щодо того, як політика інтернаціоналізації впливає на якість вищої освіти та суспільство загалом в конкретному національному контексті. У статті представлені результати практичних та теоретичних розвідок українських та європейських дослідників, засновані на ґрунтовному аналізі літератури з проблематики, критичних тверджень освітніх аналітиків, адміністраторів, менеджерів освітніх установ, і сформульовані як низка індикаторів та критеріїв, що можуть бути використані при оцінці впливу політики інтернаціоналізації на якість вищої освіти та суспільство.

Ключові слова: вища освіта, політика інтернаціоналізації, якість вищої освіти, критерії, показник, програма мобільності, Україна.

Проблематика педагогічних розвідок останніх десятиліть представлена колом питань, пов'язаних із послідовним та цілеспрямованим впровадженням нових освітніх концепцій та інституціоналізованих освітніх форм (інформальна, неперервна, дистанційна, дуальна освіта тощо), виникнення яких є обумовленим глобалізаційними процесами ХХІ століття і дозволяє говорити про трансформацію європейської освітньої парадигми, сформованої й усталеної протягом ХVІІІ – ХІХ століть, про нове бачення ролі національного закладу вищої освіти (далі – ЗВО), його наукової та економічної діяльності в матриці глобального інформаційного соціуму.

Освітня усвідомлюють рушійні сили сьогодення, що впливають і на трансформацію світового простору вищої освіти, і на формування світу, до якого вони власне готують випускників ЗВО. Серед таких сил називаємо глобалізацію, одним із наслідків якої є те, що ми стаємо все більш пов'язаними з людьми, які віддалені від нас географічно та культурно. Сучасні випускники освітніх установ вже не сприймають свого першого роботодавця як такого, що має обов'язково знаходитися з ними в одному місті, або того, на кого вони мають працювати все життя. Більш імовірно, таких роботодавців буде низка, а сама робота буде віддаленою. Відповідно, студенти сучасних ЗВО мають бути готовими до життя та діяльності у світі, що постійно змінюється і змінює свої кордони, а темп цих змін постійно зростає.

Як наслідок, національні системи вищої освіти країн світу потребують впровадження інституційних форм та процесів, які відкривають кордони таких систем за межі університетського середовища й інтегрують їх в сферу повсякденного життя сучасної людини. Серед таких процесів на першому місці сьогодні стоїть процес інтернаціоналізації. Рушійні сили інтернаціоналізації, форми прояву, індикатори залучення установ демонструють значну різницю в сприйнятті та розумінні процесу по всьому світу, проте однією з констант цього розуміння є те, що інтеграція процесу інтернаціоналізації до основних напрямів діяльності ЗВО передбачає орієнтованість на кращу якість провадження освітньої та дослідницької діяльності установи, на вищі показники розвитку сучасних компетентностей (глобальна, міжкультурна, підприємницька тощо) персоналу та студентів сучасного університету.

Спираючись на окреслене вище, в якості мети розвідки називаємо спробу підтвердити тезу щодо основного завдання процесу інтернаціоналізації як такого, що полягає в сприянні поліпшенню якості у сфері вищої освіти шляхом імплементації низки індикаторів та узгоджених з ними критеріїв. Актуальність розвідки визначаємо наявними соціальними передумовами трансформації ролі інституту вищої освіти та закладів вищої освіти в суспільстві ХХІ століття, а також тим фактом, що процес інтернаціоналізації вищої освіти стає головною формою прояву такої трансформації. Політика інтернаціоналізації є одним із ключових пріоритетів розвитку Європейського простору вищої освіти (European Higher Education Area – ЕНЕА), Болонський процес є основною рушійною силою, що стимулює інтернаціоналізацію вищої освіти, і власне в доку-

ментах Болонського процесу від початку XXI століття (Prague Communiqué, 2001; Berlin Communiqué, 2003; Bergen Communiqué, 2005; London Communiqué, 2007; Leuven and Louvain-la-Neuve Communiqué, 2009; Bucharest Communiqué, 2012; Yerevan Communiqué, 2015) так само, як і в наукових дослідженнях [3; 4; 7; 24; 27], вплив процесу інтернаціоналізації на якість вищої освіти та загалом на сучасне суспільство трактується позитивно, а сприйняття його обсягів є важливим і для творців державної політики у сфері вищої освіти, і для адміністраторів, менеджерів освітніх установ, адже дає змогу визначити, чи виправданими є очікування щодо інтернаціоналізації через аналіз низки параметрів оцінювання впливу політики інтернаціоналізації на якість вищої освіти та опосередковано на суспільство.

Інтернаціоналізація національних систем вищої освіти передбачає створення системи міжнародних зв'язків у галузі освіти, в якості одного з пріоритетів якої є сприяння національним закладам вищої освіти в розширенні експорту освітніх послуг шляхом: розвитку нових міжнародних мереж та асоціацій; зростання числа студентів, викладачів і дослідників, які беруть участь у програмах мобільності; ініціювання міжнародних наукових досліджень; приділення уваги розвитку міжнародних / міжкультурних і глобальних компетентностей; стимулювання залучення іноземних студентів; зростання кількості програм спільних / подвійних дипломів; створення офшорних філій, які працюють за планами і програмами базового закладу тощо [6; 18; 20].

Про актуальність питання свідчить спектр наукових публікацій з проблематики, який наразі є доволі широким і включає в себе спеціалізовані міжнародні наукові видання (International Higher Education, 1995; Journal of Studies in International Education, 1997; Journal of Research in International Education, 2002, тощо), що представляють спроби аналізу аспектів інтернаціоналізації, включаючи національні та інституційні стратегії та політики. В більшості випадків останні базуються на трьох китах – навчання іноземних студентів, виїзна академічна мобільність (навчання за кордоном або участь в міжнародних короткострокових програмах обміну студентами та дослідниками) та так звана «інтернаціоналізація вдома», яка передбачає впровадження інтернаціоналізованих курсів та освітніх програм в структуру освітньої пропозиції національних ЗВО [9; 12; 15].

Академічну мобільність визначаємо як період часу, упродовж якого студенти та викладачі навчаються, викладають, проводять дослідження в іншій країні. Цей період часу обмежений, по його завершенні студенти та викладачі повертаються у свій «рідний» заклад. Зауважимо, що переїзд в іншу країну (наприклад, для навчання в ній упродовж усього терміну навчальної програми) не вважається академічною мобільністю [1]. Так, в Україні: 1) доступна певна грантова підтримка участі у міжнародній академічній мобільності, що надається різними іноземними організаціями; 2) більше українців виїждить в іноземні університети, ніж іноземців відвідує українські заклади. Пропорція різна для різних програм. Наприклад, в американській програмі Fulbright за 25 років взяло участь більше 1000 українців, понад 700 американських дослідників і студентів відвідали Україну. У програмах Erasmus+ (Європейський Союз) і DAAD (Німеччина) в середньому на кожні 5 учасників з України припадає 1 учасник з європейської країни; 3) популярною є короткострокова академічна мобільність студентів із зарахуванням в Україні кредитів, одержаних в іноземних університетах, тоді як суттєво менше студентів бере участь у програмах обміну, що передбачають одержання диплома іноземного ЗВО.

Більшість дослідників, аналізуючи названі вище аспекти процесу інтернаціоналізації, спираються на низку мотивів ініціювання цього процесу, до яких відносять економічний прибуток, підвищення якості надання освітніх послуг і провадження дослідницької діяльності, а також соціокультурні чинники, актуальні і для національного, і для інституційного рівнів [10; 11; 16; 17; 21]. На національному рівні процес інтернаціоналізації спрямований на створення умов для того, аби якомога більше людей здобули освіту та високу кваліфікацію; на зміцнення взаємного міжкультурного розуміння та поваги, безпеки та миру, економічного розвитку. На інституційному рівні високими є очікування міжнародної співпраці між ЗВО, покращення якості освітніх послуг та провадження дослідницької діяльності, напрацювання міжнародної репутації, підвищення кваліфікації персоналу, створення нових знань та додаткових джерел прибутку. На думку литовських дослідників [11; 23; 24; 27], процес інтернаціоналізації вищої освіти, умовно кажучи, стоїть перед глобальним викликом гармонізації підготовки випускників відповідно до вимог та потреб сучасного глобалізованого ринку праці, одночасно прищеплюючи їм національні цінності та почуття національної ідентичності – HEIs should be working both locally and globally, ensure tradition and looking toward the future («Зклади вищої освіти мають працювати і на локальному, і на глобальному рівнях, враховувати традиції та водночас дивитися в майбутнє» – переклад наш – І.В.) [26].

Зважаючи на викладене вище, не викликає сумніву, що процес інтернаціоналізації відіграє центральну роль в трансформації сфери вищої освіти XXI століття [25]. До прикладу, в Кореї розробка програм подвійного диплому дозволила національним ЗВО встановити партнерські стосунки та збільшити мобільність студентів та дослідників. Іноземні студенти, без сумніву, є вагомим джерелом прибутку, проте в Кореї іноземні студенти розглядаються не тільки як цінне надбання для корейських університетів, але і для країни в цілому, виступаючи як потенційні майбутні бізнес партнери [22]. Як відповідь на заклики стати більш підприємливими посилюється транскордонна діяльність європейських університетів [13; 14]. Документи Болонського процесу роблять наголос на важливості розвитку сучасних компетентностей та здатності до дієвої конкуренто-

спроможності випускників ЗВО задля сталого розвитку суспільств [26]. В XXI столітті залучення окремими бізнесами працівників з міжнародним досвідом стає все більш необхідним для виживання як самих бізнесів, так і суспільств загалом.

Взаємозв'язок між процесом інтернаціоналізації та показниками якості надання освітніх послуг і провадження дослідницької діяльності університетами ґрунтується, насамперед, на тому, що інтернаціоналізація виступає каталізатором поліпшення якості освітніх послуг та дослідницької діяльності [20]. Обґрунтованим вважаємо припущення щодо того, що інтернаціоналізація стимулює зміни в системі вищої освіти на рівні студентів, викладачів, наукових працівників, де зміна означає якість, тобто критерій якості розглядаємо як трансформацію.

Дослідження Дж. Урбановича (J. Urbanović) [27] свідчить, що політика інтернаціоналізації в сфері вищої освіти, що її впроваджують профільні національні міністерства та ЗВО країн світу, надає студентам більше можливостей для працевлаштування в міжнародних компаніях; підвищує індекс мобільності студентів; збагачує їх міжкультурний досвід; міжнародні освітні програми позитивно впливають на етнокультурний світогляд студентів та розвивають їх міжкультурну компетентність; вдосконалює навички спілкування, міжнародну компетентність; формує глибшу самосвідомість та схильність до критичного мислення. Програми міжнародного студентського обміну покращують міжнародні знання студентів, навички міжнародної обізнаності, розуміння глобальних проблем, розвивають вміння вирішувати проблеми, навички роботи в команді тощо.

На основі аналізу теоретичних джерел, побічно названих вище, пропонуємо такі індикатори та відповідні ним критерії аналізу впливу політики інтернаціоналізації на якість надання освітніх послуг та провадження дослідницької діяльності в національних закладах вищої освіти з урахуванням впливу на суспільство (див. Табл. 1).

Таблиця 1. Індикатори та критерії оцінки впливу політики інтернаціоналізації на якість вищої освіти

Індикатор 1. Зміни якості надання освітніх послуг внаслідок політики інтернаціоналізації

Критерії:

- Інтенсифікація партнерських зв'язків між ЗВО в європейському контексті та в контексті інших континентів;
- Інтенсифікація членства ЗВО у міжнародних мережах;
- Впровадження міжнародних проектів серед ЗВО;
- Тісніша співпраця агентств із забезпечення якості та ЗВО європейських країн у галузі забезпечення якості;
- Збільшення можливостей для міжнародної академічної мобільності;
- Поліпшення загальної та спеціальної компетентностей викладачів та адміністративних працівників ЗВО, які забезпечують діяльність у міжнародній галузі;
- Розробка освітніх програм (у рамках франчайзингу, твінінгу, валідаційних угод, програм подвійного / спільного диплому та дистанційних досліджень);
- Розвиток міжнародних наукових досліджень та запровадження їх результатів на міжнародному рівні;
- Відповідність діяльності ЗВО міжнародним вимогам до надання освітніх послуг та здійснення дослідницької діяльності;
- Робота над міжнародним іміджем та репутацією ЗВО;
- Додатковий фінансовий прибуток для ЗВО від навчання іноземних студентів;
- оновлена інфраструктура щодо освітніх послуг, досліджень, наявного бібліотечного фонду.

Індикатор 2. Зміни щодо якісного розвитку компетентностей студентів / випускників внаслідок політики інтернаціоналізації

Критерії:

- Набуті навички та знання, що відповідають мінливому ринку праці;
- Готовність до професійної діяльності в міжнародному, міжкультурному середовищі;
- Готовність до навчання в іноземних ЗВО;
- Конкурентоспроможність на національному та міжнародному ринках праці;
- Сприйнята національна ідентичність та водночас отримані основи міжнародного громадянства.

Індикатор 3. Зміни щодо розвитку національного суспільства внаслідок політики інтернаціоналізації

Критерії:

- Рівні можливості доступу до вищої освіти на міжнародному рівні завдяки співпраці ЗВО та зацікавлених сторін;
- Підтримка та постійний прогрес щодо розвитку компетентностей працівників на міжнародному рівні шляхом співпраці зацікавлених сторін;
- Розвиток інноваційного та творчого суспільства завдяки сучасним міжнародним науковим дослідженням та їх міжнародному поширенню;
- Підвищення міжкультурного розуміння, поваги, миру та безпеки;

– Збереження національної етнічної та культурної ідентичності шляхом міжнародної співпраці ЗВО та підвищення взаємного міжкультурного розуміння та поваги.

Індикатор 4. Зміни щодо розвитку ЄС внаслідок політики інтернаціоналізації

Критерії:

- Спрощене визнання дипломів та кваліфікацій;
- Інтенсифікація професійної мобільності на європейському рівні;
- Підвищена привабливість ЄПВО у всьому світі;
- Сприяння соціальній згуртованості націй;
- Економічне зростання всередині ЄС завдяки посиленій співпраці між європейськими ЗВО;
- Отримана конкурентна перевага регіону ЄС на міжнародному рівні.

Окреслені критерії дозволяють говорити про вагомість запровадження політики інтернаціоналізації з метою підвищення якості надання освітніх послуг та здійснення дослідницької діяльності задля подальшого підвищення конкурентоспроможності студентів та випускників ЗВО в умовах міжнародного ринку праці; підвищення професійної компетентності персоналу ЗВО; позитивного впливу на самосвідомість студентів та дослідників, створення та підтримки міжнародної репутації ЗВО тощо. Результати дослідження дозволяють стверджувати, що запровадження та підтримка політики інтернаціоналізації впливають також на такі показники якості ЗВО: особистісне зростання студентів, підвищення компетентності викладачів, підтримка та розвиток зовнішніх зв'язків, фінансування, вдосконалення навчання, управління та організації діяльності, якість викладання та інституційні зміни. Політика інтернаціоналізації має також довгостроковий вплив на розвиток суспільства з точки зору посилення міжкультурної поваги, миру та безпеки, розвитку інноваційного та творчого суспільства, підтримки національної етнічної та культурної ідентичності та підвищення професійної мобільності на європейському рівні.

Використана література:

1. Ніколаєв С. Вища освіта в незалежній Україні / С. Ніколаєв, І. Совсун // Kyiv School of Economics Policy Paper. – С. 32-34. – Режим доступу: https://kse.ua/wp-content/uploads/2020/03/Higher-Ed-in-Ukraine-FINAL_new1.pdf (дата звернення: 12.03.2020).
2. Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/579-2015-%D0%BF> (дата звернення: 12.03.2020).
3. Aerden A. A Guide to Assessing the Quality of Internationalisation. European Consortium for Accreditation in higher education. 2014. Retrieved from http://ecahe.eu/w/index.php/A_Guide_to_Assessing_the_Quality_of_Internationalisation (дата звернення: 20.03.2020).
4. Altbach P. G. Trends in Global Higher Education: Tracking an Academic Revolution. 2009. Retrieved from <http://www.uis.unesco.org/Library/Documents/trends-global-highereducation-2009-world-conference-en.pdf> (дата звернення: 18.03.2020).
5. Bucharest Communiqué. 2012. Retrieved from http://www.ehea.info/Upload/document/ministerial_declarations/Bucharest_Communique_2012_610673.pdf (дата звернення: 20.03.2020).
6. Costello J. Students' Stories of Studying Abroad: Reflections Upon Return. *Journal of International Students*. – 2015. – No. 5. – P. 50-59.
7. Culver S. M. Collaborative Dual-Degree Programmes and Value Added for Students: Lessons Learned Through the Evaluate-E Project. *Journal of Studies in International Education*. – 2012. – No. 16. – P. 4-61.
8. Egron-Polak E. Internationalization of Higher Education: Growing expectations, fundamental values. *IAU 4th Global Survey*. Retrieved from <https://www.iau-aiu.net/IMG/pdf/iau-4th-global-survey-executive-summary.pdf> (дата звернення: 20.03.2020).
9. European Commission. Erasmus – Facts, Figures & Trends. The European Union support for student and staff exchanges and university cooperation in 2013-2014. Brussels: Directorate-General for Education and Culture. Unauthenticated Download Date 1/9/17 9:56 AM Cent. Eur. J. Public Policy 2016; 10(2): 1–15 DOI 10.1515/cejpp-2016-0023 2016 licensee De Gruyter Open.
10. Frølich N. Competition, cooperation, consequences and choices Internationalisation in higher education. 2015. Retrieved from <http://cgci.udg.mx/boletines/biblioVirtual/pdf/Veiga.pdf> (дата звернення: 11.03.2020).
11. Galkutė L. Looking for Synergies: Education for Sustainable Development and the Bologna Process. *Journal of Education for Sustainable Development*. – 2012. – No. 6. – P. 91-100.
12. Heffron S. The Value of International Experiences for Business Students: Measuring Business Student Attitudes toward Study Abroad. *Journal of International Students*. – 2014. – No. 4. – P. 351-362.
13. Horta H. Global and National Prominent Universities: Internationalization, Competitiveness and the Role of the State. *Higher Education*. – 2009. – No. 58 (3). – P. 387-405.
14. Horta H. The Role of the State in the Internationalization of Universities in Catching-up Countries: An Analysis of the Portuguese Higher Education System. *Higher Education Policy*. – 2010. – No. 23. – P. 63-81.
15. Internationalisation in European higher education: European policies, institutional strategies and EUA support. 2013. Retrieved from <https://eua.eu/resources/publications/730:internationalisation-in-european-higher-education-european-policies,-institutional-strategies-and-eua-support.html> (дата звернення: 20.03.2020).
16. Juknytė-Petreikienė I. Parameters for Assessment of Quality of Internationalized Studies in Higher Education Institutions. – Kaunas: Publishing House of VMU, 2011. – 246 p.
17. Juknytė-Petreikienė I. Quality Assessment of Internationalized Studies: Experience of Socrates. Erasmus Programme Participants. *The Quality of Higher Education*. – 2007. – No. 4. – P. 74-101.
18. Knight J. Higher Education in Turmoil: The Changing World of Internationalization. 2008. Retrieved from <https://www.questia.com/magazine/1P3-2358601881/higher-education-in-turmoil-the-changing-world-of> (дата звернення: 20.03.2020).
19. Leuven and Louvain-la-Neuve Communiqué. 2009. Retrieved from <http://kokybe.viko.lt/uploads/Liuvveno%20komunikatas.pdf> (дата звернення: 20.03.2020).

20. Myhovich I. Internationalization Process as a Way to Ensure Quality of Higher Education in Ukraine. *Education and Pedagogical Sciences*. – 2018. – No. 1 (168). – P. 17-25.
21. Ota H. Japanese Universities' Strategic Approach to Internationalization: Accomplishments and Challenges. *Emerging International Dimensions in East Asian Higher Education*. – 2014. – P. 227-252.
22. Palmer J. D. South Korean Higher Education Internationalization Policies: Perceptions and Experiences. *Asia Pacific Education Review*. – 2012. – No. 13 (3). – P. 387-401.
23. Pukelis K. Methodology for Assessment of Quality in Education. Student's book. – Kaunas: VMU, 2008. – 69 p.
24. Radzevičienė A. Internationalisation of Higher Education Institutions: Human Resources Management. – Vilnius: VGTU, 2007. – 344 p.
25. Stier J. International education: trends, ideologies and alternative pedagogical approaches. *Globalisation, Societies and Education*. – 2010. – No. 8 (3). – P. 339-349.
26. Stier J. The Internationalised University as Discourse: Institutional Self Presentations, Rhetoric and Benchmarking in a Global Market. *International Studies in Sociology of Education*. – 2010. – No. 20 (4). – P. 335-353.
27. Urbanovič J. Internationalisation as a Strategy to Improve the Quality of Higher Education in Small States: Stakeholder Perspectives in Lithuania. *Higher Education Policy Basingstoke*. – 2013. – No. 3. – P. 373-396.
28. Wachter B. English-Taught Programmes in European Higher Education. The State in Play of 2014. 2014. Retrieved from http://www.aca-secretariat.be/fileadmin/aca_docs/images/members/ACA-2015_English-Taught.pdf (дата звернення: 18.03.2020).
29. Yerevan Communiqué. 2015. Retrieved from https://www.hrk.de/fileadmin/redaktion/hrk/02-Dokumente/02-03-Studium/02-03-01-Studium-Studienreform/Bologna_Dokumente/Yerevan_Communique.pdf (дата звернення: 17.03.2020).

References:

1. Nikolaiev, Ye. & Sovsun, I. (2020). *Vyshcha osvita v nezalezhnii Ukraini [Higher Education in Independent Ukraine]*. Kyiv School of Economics Policy Paper. Retrieved from https://kse.ua/wp-content/uploads/2020/03/Higher-Ed-in-Ukraine-FINAL_new1.pdf [in Ukrainian].
2. Polozhennia pro poriadok realizatsii prava na akademichnu mobilnist [Provisions on the exercise of the right to academic mobility]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/579-2015-%D0%BF> [in Ukrainian].
3. Aerden, A. (2014). A Guide to Assessing the Quality of Internationalisation. European Consortium for Accreditation in higher education. Retrieved from http://ecahe.eu/w/index.php/A_Guide_to_Assessing_the_Quality_of_Internationalisation [in English].
4. Altbach, P. G. (2009). Trends in Global Higher Education: Tracking an Academic Revolution. Retrieved from <http://www.uis.unesco.org/Library/Documents/trends-global-highereducation-2009-world-conference-en.pdf> [in English].
5. Bucharest Communiqué. 2012. Retrieved from http://www.ehea.info/Upload/document/ministerial_declarations/Bucharest_Communique_2012_610673.pdf [in English].
6. Costello, J. (2015). Students' Stories of Studying Abroad: Reflections Upon Return. *Journal of International Students*. No. 5. 50-59.
7. Culver, S. M. (2012). Collaborative Dual-Degree Programmes and Value Added for Students: Lessons Learned Through the Evaluate-E Project. *Journal of Studies in International Education*. No. 16. 4-61.
8. Egron-Polak, E. (2014). Internationalization of Higher Education: Growing expectations, fundamental values. *IAU 4th Global Survey*. Retrieved from <https://www.iau-aiu.net/IMG/pdf/iau-4th-global-survey-executive-summary.pdf> [in English].
9. European Commission. Erasmus – Facts, Figures & Trends. (2016). The European Union support for student and staff exchanges and university cooperation in 2013-2014. Brussels: Directorate-General for Education and Culture [in English].
10. Frølich, N. (2015). Competition, cooperation, consequences and choices Internationalisation in higher education. Retrieved from <http://cgci.udg.mx/boletines/biblioVirtual/pdf/Veiga.pdf> [in English].
11. Galkutė, L. (2012). Looking for Synergies: Education for Sustainable Development and the Bologna Process. *Journal of Education for Sustainable Development*. No. 6. 91-100 [in English].
12. Heffron, S. (2014). The Value of International Experiences for Business Students: Measuring Business Student Attitudes toward Study Abroad. *Journal of International Students*. No. 4. 351-362 [in English].
13. Horta, H. (2009). Global and National Prominent Universities: Internationalization, Competitiveness and the Role of the State. *Higher Education*. No. 58 (3). 387-405 [in English].
14. Horta, H. (2010). The Role of the State in the Internationalization of Universities in Catching-up Countries: An Analysis of the Portuguese Higher Education System. *Higher Education Policy*. No. 23. 63-81 [in English].
15. Internationalisation in European higher education: European policies, institutional strategies and EUA support. (2013). Retrieved from <https://eua.eu/resources/publications/730:internationalisation-in-european-higher-education-european-policies,-institutional-strategies-and-eua-support.html> [in English].
16. Juknytė-Petrekienė, I. (2011). Parameters for Assessment of Quality of Internationalized Studies in Higher Education Institutions. Publishing House of VMU [in English].
17. Juknytė-Petrekienė, I. (2007). Quality Assessment of Internationalized Studies: Experience of Socrates. Erasmus Programme Participants. *The Quality of Higher Education*. No. 4. 74-101 [in English].
18. Knight, J. (2008). Higher Education in Turmoil: The Changing World of Internationalization. Retrieved from <https://www.questia.com/magazine/1P3-2358601881/higher-education-in-turmoil-the-changing-world-of> [in English].
19. Leuven and Louvain-la-Neuve Communiqué. (2009). Retrieved from <http://kokybe.viko.lt/uploads/Liuvono%20komunikatas.pdf> [in English].
20. Myhovich, I. (2018). Internationalization Process as a Way to Ensure Quality of Higher Education in Ukraine. *Education and Pedagogical Sciences*. No. 1 (168) [in English].
21. Ota, H. (2014). Japanese Universities' Strategic Approach to Internationalization: Accomplishments and Challenges. *Emerging International Dimensions in East Asian Higher Education*. 227-252 [in English].
22. Palmer, J. D. (2012). South Korean Higher Education Internationalization Policies: Perceptions and Experiences. *Asia Pacific Education Review*. No. 13 (3). 387-401 [in English].
23. Pukelis, K. (2008). Methodology for Assessment of Quality in Education. Student's book [in English].
24. Radzevičienė, A. (2007). Internationalisation of Higher Education Institutions: Human Resources Management. VGTU. 344 [in English].

25. Stier, J. (2010). International education: trends, ideologies and alternative pedagogical approaches. *Globalisation, Societies and Education*. No. 8 (3). 339-349 [in English].
26. Stier, J. (2010). The Internationalised University as Discourse: Institutional Self Presentations, Rhetoric and Benchmarking in a Global Market. *International Studies in Sociology of Education*. No. 20 (4). 335-353 [in English].
27. Urbanovič, J. (2013). Internationalisation as a Strategy to Improve the Quality of Higher Education in Small States: Stakeholder Perspectives in Lithuania. *Higher Education Policy Basingstoke*. No. 3. 373-396 [in English].
28. Wachter, B. (2014). English-Taught Programmes in European Higher Education. *The State in Play of 2014*. Retrieved from http://www.aca-secretariat.be/fileadmin/aca_docs/images/members/ACA-2015_English_Taught.pdf [in English].
29. Yerevan Communiqué. (2015). Retrieved from https://www.hrkd.de/fileadmin/redaktion/hrk/02-Dokumente/02-03-Studium/02-03-01-Studium-Studienreform/Bologna_Dokumente/Yerevan_Communique.pdf [in English].

Myhovich I. V. The impact of internationalisation on the quality of educational services provision and research conduct in the sphere of higher education

The ultimate relationship between internationalization policy in the sphere of higher education and quality phenomena is first of all based on the fact that internationalization acts as a catalyst for the improvement of higher education quality, i.e. quality improvement is the key aim of every HEI, national government, and internationalisation activity and programme implemented and funded by international policy makers in the sphere of higher education. Thus, an assumption of the current article is that internationalisation inspires changes at learner, teacher, scientific researcher, higher education system and society levels, where change means quality. As such the article discusses the envisaged outcomes of internationalisation policy of higher education in the context of the European Higher Education Area, and the effect of internationalisation policy on quality in higher education. In Ukraine, internationalisation of higher education is partially supported by public finance, in the hope that internationalisation will provide added value to the quality of higher education. However, there are no tools for collecting evidence of whether that investment is properly used. The research question of the study is how the internationalisation policy impacts quality in higher education and its influence on wider society may be measured in a particular national context. The article presents exploratory research findings based on an extensive literature review and views of policymakers, higher education administrators and academics evaluated as a set of indicators and criteria to be used in assessing the impact of internationalisation policy on quality in higher education and its influence on wider society.

Key words: higher education, internationalization policy, quality of higher education, criterium, indicator, mobility programme, Ukraine.

УДК 378.011.3-051:373.3]:615.85

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.73-2.03>

Мірошніченко Т. В., Сокура О. І.

**ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ
ДО ЕСТОТЕРАПЕВТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ**

Розкрито теоретико-методологічні основи професійної підготовки майбутніх учителів до естетотерапевтичної діяльності з метою реалізації основних завдань початкової освіти відповідно до Концепції Нової української школи. Актуалізується проблема формування готовності майбутнього фахівця до інноваційної діяльності, використання технологій життєтворчості з метою розвитку у молодших школярів загальнолюдських і морально-етичних цінностей, творчого потенціалу, емоційного інтелекту, навчального інтересу до пізнання, бажання вчитися впродовж життя.

Визначено естетотерапевтичну діяльність учителя початкової школи як специфічний вид діяльності, що ґрунтується на активізації позитивних емоцій учасників педагогічного процесу, формуванні й підтримці естетичного інтересу в учнів до навчально-пізнавальної діяльності, створенні оптимальних умов для розкриття творчого потенціалу молодших школярів за допомогою різноманітних естетотерапевтичних технологій життєтворчості (казкотерапії, музикотерапії, лялькотерапії, арт-терапії, пісочної терапії, фототерапії, природотерапії, терапії спілкуванням, сміхотерапії, психодрами тощо). Мета естетотерапевтичної діяльності педагога полягає у відновленні природної гармонії дитини з навколишнім світом, створенні емоційно сприятливих умов організації навчально-пізнавальної діяльності молодшого школяра, індивідуально-творчого розвитку учня засобами естетотерапевтичного впливу.

Розкрито роль естетотерапевтичної роботи вчителя початкової школи у забезпеченні суб'єкт-суб'єктної взаємодії учасників освітнього процесу для творчої самореалізації особистості на засадах гуманістичного особистісно-орієнтованого підходу. Представлено методичні аспекти організації та проведення практичних занять із курсу "Сучасні технології естетотерапії" на прикладі окремих тем; виявлено та обґрунтовано доцільність використання педагогічного потенціалу естетотерапевтичних технологій (казкотерапії, техніки "Літера мого імені", музикотерапії, сміхотерапії ("Веселунчики", "Подаруй посмішку", "Передай усмішку по колу", "Посмішка настрою")) у змісті професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи.

Ключові слова: естетотерапія, естетотерапевтична діяльність учителя початкової школи, комфортне освітнє середовище, суб'єкт-суб'єктна взаємодія, казкотерапія, сміхотерапія, музикотерапія.

Одним із пріоритетних напрямів модернізації сучасної вищої освіти є вдосконалення якості професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів в умовах реалізації основних завдань Концепції Нової української школи. У закладах вищої освіти домінантою освітнього процесу стає формування готовності майбутнього